

11. Nottingham J., Larsson B. *Challenging Mindset: Why a Growth Mindset Makes a Difference in Learning – and What to Do When it Doesn't: [handbook]* / J. Nottingham, B. Larsson. – L.: Corwin, 2019. – 203 p.
11. Rici M.C. *Mindsets in the classroom: building a growth mindset learning community: [monograph]* / M.C. Rici. – Wago, Texas: Prufrock Press, 2013. – 170 p.

Матюха Г. В., Корнієць Т. В.
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Входження України до європейського освітнього простору зумовило розширення та посилення міжнародних зв'язків та зміни в розумінні сутності та змісту вищої освіти. Освітній потенціал має цілком застосовуватися для консолідації суспільства, збереження та збагачення єдиного соціокультурного простору країни, зняття та подолання етнонаціонального напруження на основі зверхності прав особистості, рівноправ'я національностей. Реалізація нової освітньої стратегії неможлива без ролі викладача, який спроможний прийняти та опанувати систему загальногуманістичних цінностей, надбання світової та національної культур. В освітній галузі ці ідеї знаходять відображення в Законі «Про вищу освіту», Концепції національного виховання, Концепції громадянського виховання як один із пріоритетних напрямків державної політики [1, с. 2; 3; 5, с. 10].

Процеси формування сучасного інформаційного суспільства, глобалізації економіки, а також інтеграція української системи вищої професійної освіти в світовий освітній простір встановили перед педагогічною наукою мету приведення наукового апарату у відповідність із загальноприйнятою в Європі системою педагогічних понять. Сучасному українському суспільству, яке сьогодні продовжує свій розвиток, необхідні освічені, заповзятливі та кваліфіковані спеціалісти, які спроможні приймати відповідальні та зважені рішення в ситуаціях, які потребують невідкладного вибору, прогнозуючи можливі наслідки, здатні до співпраці, які відрізнялися б ерудованістю, мобільністю, конструктивізмом, багатозадачністю, мали б, до того ж, розвинене почуття відповідальності за долю своєї країни. Всі необхідні програми та рішення, спрямовані на реалізацію наукових досягнень, тенденцій різноманітних культур та цивілізації в цілому, втілюються через функціонування та діяльність суб'єктів, які їх сприймають. Відповідно до цього рівень вимог сучасного суспільства до підготовки та діяльності кваліфікованих кадрів освітньої сфери стає дедалі вищим. Посилення інтегративно-культурного статусу освіти вимагає підготовки майбутніх викладачів англійської мови, здатних втілити в життя її культурну спрямованість. Запити сучасної освітньої практики висувають вимоги до полікультурної підготовки викладача англійської мови, який не тільки відіграв би роль посередника між студентом та певною культурою, але й

сприяв би формуванню в молодого покоління готовності жити та бажання працювати у відкритому полікультурному просторі [6].

Відомо, що культура того чи іншого народу не може розвиватися ізольовано від багатьох інших культур, а, навпаки, завжди перебуває в тісній взаємодії із світовим культурним процесом. Український народ цілими сторіччями та епохами творив власну та незалежну культуру, успадковуючи культурні цінності, традиції та ідеали своїх предків, сповнюючи та творчо осмислюючи надбання інших народів та культур [7].

Становлення та, взагалі, поява та існування полікультурного суспільства є результатом багатьох процесів: прагнення певної культури до автономності, збільшення кількості культурного розмаїття, плюралізації культурних форм та легітимації їх множинності. В результаті цього, неоднорідність культур в одному соціумі ми сприймаємо вже як його невід'ємну частину, яка взаємообумовлюється з різноманітними формами та видами соціального простору [7].

«Полікультурність» – це певний принцип співіснування та функціонування в одному суспільстві різних етнокультурних громад з певним, властивим лише їм усвідомленням власної ідентичності, що допомагає їм підтримувати зв'язок з великою культурною спільнотою, надає рівноправності, забезпечує толерантність та взаємоповагу культур, а також наявність та визнання загальнодержавних норм, правил та цінностей, які є основою громадянської свідомості кожної особистості [2, с. 15].

Головними завданнями, які стоять сьогодні перед вищими навчальними закладами, є підготовка молодих студентів різних спеціальностей, здатних прийняти виклик сучасного полікультурного суспільства, а також сприяти та підтримувати міжкультурний діалог. Все більше країн розуміють та починають реалізовувати широкомасштабну підготовку молодих спеціалістів в напрямі полікультуралізму. Детальне вивчення етнічного та расового розмаїття, розбіжностей світоглядних орієнтирів та властивостей інтелектуальних здібностей студентів є однією з ключових умов професійної підготовки. Важливими складовими подібної роботи є детальний огляд усіх навчальних програм, методів, прийомів та форм навчання, підвищення професіоналізму та кваліфікації викладачів [4, с. 124-126].

Отже, як ми бачимо, є необхідність в спеціальній підготовці майбутнього викладача англійської мови до роботи в полікультурному суспільстві. Мета та зміст подібної підготовки у вищому педагогічному закладі закладені в основах полікультурної освіти майбутніх викладачів. Відповідно до наукової термінології, «полікультурна освіта викладача» може тлумачитись як ключовий компонент професійної освіти, головним завданням якої є ознайомлення та вивчення не тільки культурних, а й освітніх цінностей інших культур та народів на основі отриманих раніше знань культури своєї етнокультурної спільноти, а також співдружність різноманітних культур за принципами взаємоповаги, толерантності, діалогу – що є ефективною "зброєю" проти расизму, дискримінації та націоналізму (Л. Пуховська, В. Кузьменко, О. Гукаленко, Г. Дмитрієв, Л. Гончаренко та інші). Відповідно до вищесказаного, запровадження полікультурної освіти майбутніх викладачів англійської мови у вищій школі ми розглядаємо як один складових компонентів полікультурної професійної підготовки цих фахівців [1, с. 21].

Термін «полікультурна освіта» в Міжнародній енциклопедії освіти визначається як педагогічний процес, в якому беруть участь дві або більше культури, які мають етнічні, мовні, національні та расові відмінності. Російська вчена І. Бессарабова подає відразу

значень поняття «полікультурна освіта» та визначає його як різновид освіти, закладений на ґрунті рівності, свободи та справедливості; освітню реформу, спрямовану на меті змінити традиційні освітні системи відповідно до інтересів, освітніх потреб і можливостей студентів, виключаючи фактори расової, мовної та етнічної приналежності, а також культурної та релігійної приналежності; окрім того, це міждисциплінарний процес, що охоплює та визначає зміст не тільки багатьох дисциплін навчальної програми, а й окремих курсів та факультативів, методів, прийомів та форм навчання, ставлення всіх учасників навчально-виховного процесу.

У своїх працях І. Бессарабова наголошує на тому, що «полікультурна освіта» – це процес ознайомлення студентів з багатством світової культури через вивчення рідної та загальнонаціональної культур виховання в молодого покоління толерантного ставлення до національних відмінностей, необхідних для існування та діяльності полікультурного соціуму. Вітчизняні дослідники І. Лощенова та В. Болгаріна, стверджують, що полікультурна освіта – це такий різновид освіти, одним із головних завдань якої є культура як загальнолюдське явище; це така форма допомоги особистості, яка дозволяє їй засвоїти етнічні та національні культури, усвідомити загальні інтереси різних народів та культур, прагнучи домогтися прогресу через міжкультурний розвиток [1, с. 23].

Виходячи з вищезазначеного, ми трактуємо полікультурну освіту майбутнього викладача англійської мови як ключовий компонент його професійної освіти, основними завданнями якого є засвоєння не тільки культурних, а й освітніх цінностей та ідеалів різних культур та національностей, спираючись на знання культури своєї етногрупи; використання спеціальних педагогічних методів, прийомів та технологій, що дадуть змогу розкрити професійний потенціал у роботі з поліетнічним населенням [1, с. 23-24].

Зміст полікультурної підготовки майбутніх викладачів англійської мови поєднує в собі декілька моделей. Перша з них, так звана «парціальна модель», передбачає включення ідей полікультурної освіти в більшість тем навчальних курсів. Друга модель – модульна – передбачає наявність лише певних тем з виховання полікультурності в певному навчальному курсі, введення особливих – нормативних або елективних курсів з питань полікультурної освіти. Третя – інтегративна модель – представлена вже в вигляді навчального курсу, який містить знання з різних галузей, включаючи основи полікультурного навчання та виховання [4, с. 120-121].

В сучасному полікультурному суспільстві необхідно готувати такі кваліфіковані педагогічні кадри, які були б здатними долати мовні та етнічні бар'єри в багатонаціональному університеті, що перешкоджають міжетнічному та міжкультурному спілкуванню і розвитку студентів, встановленню між студентами гуманних відносин. Завдяки запровадженню нових навчальних курсів та факультативів слід підтримувати прагнення майбутніх викладачів англійської мови здобувати знання, вміння, розвивати здібності, необхідні для професійної діяльності в університеті, навчально-виховний процес в якому ґрунтується на ідеях світової, національної культур та субкультур [4, с. 127].

Сьогодні українські класичні та педагогічні ВНЗ мають навчати майбутніх викладачів англійської мови не тільки давати знання та знайомити студентів з культурою англомовних країн, а й організовувати діалог культур у вищій школі [4, с. 160].

Підвищення рівня підготовки майбутніх викладачів англійської мови відомо, та її модернізація відповідно до вимог полікультурної освіти зокрема, вимагає реорганізації всієї вищої освіти в Україні: створення нових навчальних програм та планів, спеціальностей, спецкурсів та факультативів. Однією з таких інноваційних програм може стати спецкурс, запропонований американськими вченими під назвою «Міжкультурність взаєморозуміння». Вчені США впевнені, що такий курс є сполучним навчальним предметом під час підготовки «полікультурного викладача», в якому студенти будуть вивчати культуру та історію корінних етнічних спільнот [4, с. 155-156].

Викладач англійської мови сьогодні повинен не лише бути висококваліфікованим спеціалістом, але й володіти полікультурною компетенцією. На думку таких російських педагогів, як С.Ю. Шмітова та Н.П. Семенова, «полікультурна компетентність» – це така інтегративна якість викладача, що містить в собі систему полікультурних знань, умінь та навичок, а також полікультурних якостей, соціальних норм і правил поведінки, які потрібні для життя і діяльності в полікультурному суспільстві. За переконаннями С.Ю. Шмітової та Н.П. Семенової, такі якості реалізуються безпосередньо в процесі професійної діяльності та взаємодії з представниками різних культур, національностей, етнічних груп. Відповідно до цього було визначено такі ключові компоненти полікультурної компетентності, як-от: мотиваційно-ціннісний, діяльнісний та когнітивний. Перший компонент – це комплекс полікультурних ідеалів і мотивацій. Другий компонент реалізується через навички поведінки та роботи в багатонаціональному класі, наявність досвіду міжкультурного діалогу та міжнаціональної співпраці. Третій – означає систематизацію полікультурних знань [4, с. 170-172].

Одним із ключових методів педагогічної полікультурної освіти – проблемне навчання, згідно з принципами якого знання здобуваються в дискусійних ситуаціях та потребують здатності студентів самостійно долати труднощі в їх розумінні. Майбутній викладач англійської мови повинен навчатися, стикаючись з проблемами полікультуралізму, які йому доведеться долати під час професійної діяльності в університеті. Здобуваючи вищу педагогічну освіту, студентам необхідно вміти аналізувати будь-які педагогічні ситуації міжнаціонального спілкування, бути здатними організовувати міжкультурний діалог [4, с. 189].

Отже, окрім загальних педагогічних знань, умінь, навичок та компетентностей, програма підготовки майбутнього викладача англійської мови має містити матеріали, що забезпечують формування професійно-особистісних якостей, які допомогли б майбутньому педагогу ефективно будувати навчально-виховну роботу в полікультурних групах. Нові навчальні програми, створені за принципами полікультурної освіти мають передбачати вивчення основ етнопсихології, національних традицій, особливостей етнокультурної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуренко О. І. Реалізація полікультурного компонента у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів. – 2012. – С. 21-26.
2. Джей Д. Полікультурність – основа добросусідства культур. – 2011. – С. 13-20.
3. Закон України «Про освіту»: [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html.

4. Семенова Н. П. Высшая школа и вызовы мультикультурализма / Н. П. Семенова, С. Ю. Шмитова. – Москва, 2004. – 238 с.
5. Концепція громадянського виховання / Міністерство освіти і науки України // Інф. зб. Мін. Освіти України. – 2000. – № 22. – С. 7-20.
6. Сімоненко М. В. Полікультурна компетентність майбутнього вчителя як стандарт освіти європейського виміру [Електронний ресурс] / М. В. Сімоненко. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Pedagogica/58322.doc.htm.
7. Полікультурне суспільство. Концепції культурної неоднорідності та їх критика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.su/6_19130_tema-polikulture-suspilstvo.html.

Савич К. С.
ДНЗ «Ставропігійське вище професійне
училище м. Львова»

РЕЦЕПТИВНА ЕСТЕТИКА ЯК ПАРАДИГМА ОПРАЦЮВАННЯ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ БОГДАНА ІГОРЯ АНТОНІЧА)

Проблеми літературної освіти в українському суспільстві останнім часом зумовлюють численні дискусії в колі як науковців, так і викладачів-словесників. Перебіг дискусії щодо об'єднання двох шкільних предметів «Українська література» та «Зарубіжна література» активно висвітлював часопис «Літературна Україна» [6; 7]. Висловлені на сторінках газети думки оголили глибоку кризу літературної освіти, викликану в першу чергу тим, що учні не читають художні тексти, а задовільняються їхніми стислими переказами. Григорій Ключек ділиться досвідом: «Періодично тестуючи першокурсників філологічного факультету (а вони все-таки були одними з кращих випускників середніх шкіл) на предмет розуміння ними художніх текстів, переконаюся, що з кожним роком вони все гірше й гірше їх розуміють, дуже поверхово розкодовують виражені ними художні смисли, не здатні пояснити засоби, що їх породжують. А рівень сприймання художнього тексту є дуже точним показником інтелектуальної спроможності людини» [6, с. 14]. Кризовий стан полягає не лише в «калейдоскопічно-кліповій» програмі (за висловом Григорія Ключека), сформованій за історико-літературним принципом, але й у сталій системі шкільної методології. Оновлення змісту методів і прийомів навчання літератури потребує зміни парадигми роботи з художніми текстами.

Сьогодні існують два діаметрально протилежних підходи до аналізу тексту. Умовно назвемо їх традиційні й нетрадиційні методи. В основі розрізнення даних методів лежать відмінні парадигми опрацювання текстів. Традиційні методи аналізу текстів ґрунтуються на парадигмі «автор – текст – читач». Такий діалог відбувається за посередництва авторського тексту. Традиційні методи спираються на авторську позицію: хто і коли писав текст, які події лягли в основу, якою є палітра образотворчих засобів і, врешті-решт, що хотів сказати автор.